

Az 1849. augusztus 3-i komáromi kitörés története

1849 májusában a cári hadsereg közeledte arra ösztönözte Görgeit, hogy támadást indítson a főhadszíntéren és még a cári hadak harcba avatkozása előtt lehetőleg döntő csapást mérjen az osztrák főseregre. A terv az volt, hogy a feldunai hadsereg áttör a császári fősereg Vág-jobbparti állásain, majd Nagyszombat és Pozsony felé nyomul előre. Eközben a Duna jobb partján a VII. hadtest Győrnél, a Kmety-hadosztály pedig a Rába mentén védelemre szorítkozik. A VIII. hadtest ugyanakkor a Csallóközben levő császári erőket köti le.¹

A legsúlyosabb hibát az jelentette, hogy az I., II. és III. hadtest a haditerv alapján szétforgácsolódva Komárom és Galgóc között felsorakozva külön-külön és nem az erőket koncentrálva egyetlen ponton kísérelte meg az áttörést. Ezt indokolta volna az a tény is, hogy Haynau és Panjutyin serege 82 ezer főt számlált, a magyar sereg 52 ezer harcosával szemben.

A feldunai hadsereg Budáról május 27-28-án kezdte meg a felvonulást. Június közepére a II. hadtest Gútát, Aszódot, Nyárasdot szállta meg, a III. Tardoskeddet és Tótmegyert érte el, az I. Szeredet. Ezzel egyidőben a VIII. hadtest Csallóközben a Pusztaszakállas–Patas–Aszód vonalig nyomult előre. A balszárnyn Győrnél a VII. hadtesthez Kmety György Buda alól visszatérő hadosztálya csatlakozott, amely június 13-án Csornánál véres csatában megverte a császári Wyss-dandárt. Június 16-án a jobbszárnny támadásba lendült a Vágnál és 20-i megismételt támadásával birtokba vette Királyrévét, Zsigárdot és véres küzdelem után bevonult Peredre. Haynau erre a cári Panjutyin-hadosztályt küldte támadásba, mellyel megváltoztak az erőviszonyok, Wohlgemuth 28 ezer főnyi seregével 17 ezer magyar katona állt szemben. 21-én a negatív kimenetelű peredi ütközet után Haynau egyidejűleg a meginduló cári intervencióval összhangban támadásba lendült és 28-án a győztes győri csata után seregének megnyílt az útja Buda felé.

---

¹ *Magyarország hadtörténete*. I. köt. Szerk.: LIPTAI ERVIN. Bp., 1985, 534. p.

Június végére, július elejére a feldunai hadsereget Haynau csapatai Komárom alá szorították. E válságos időkben két pártra szakadt a magyar katonai vezérkar. Görgei és hívei úgy látták, hogy egy Komáromnál összpontosítandó magyar sereggel először a császári erőkre kell döntő csapást mérni, s csak ezután fordulni a június közepén Magyarországra betörő 135 ezer fős cári hadtestek ellen. A császáriak feletti győzelemig az összevonásban részt nem vevő csapatoknak kell az oroszokat feltartóztatniuk.

A tábornokok másik része Dembiński és Mészáros vezetésével ezzel szemben a Tisza és a Maros közé kívánta összpontosítani a honvédség főerőit. Ezáltal a Temesközben, mely folyók által védett terület, 100 ezer fő összpontosulhatott volna – Komárom és Pétervárad várórségét, valamint Bem erdélyi csapatait leszámítva. Ezen elgondolás a frontszakaszok lerövidülését vonta volna maga után, viszont a megvalósításához szintén az ország nagy részének feladására lett volna szükség. Kossuth és a kormány tagjai a győri vesztes csata után összehívott tanácskozáson Dembiński terveit hagyták jóvá.²

Június végén megtörtént a főváros katonai kiürítése, a kormány és a hadüzemek Szegedre költöztek át, ugyanekkor a feldunai hadsereg és Wysocki Hatvannál állomásozó csapatai parancsot kaptak, hogy induljanak a Délvidékre.

Görgei a kormány felé június 30-án azzal a kifogással állt elő, hogy az indulásra legkorábban július 3-án kerülhet sor, csapatainak komáromi összpontosítása miatt. Görgei indulása nélkül Wysocki csapatait sem lehetett a Délvidékre irányítani, mert úgy északról Szegedet és a Bánátot semmi nem fedezte volna a cári fősereggel szemben.

Június 30-án a VII., II., és III. hadtest a komáromi erőrendszerszerhez tartozó Duna-jobbparti hídfőt védő sáncokat szállta meg, míg Haynau csapatai a Lovad, Ács, Nagyigmánd vonalat érték el. Görgei minden hadtestjét Komáromba rendelte, hogy döntő csapást mérhessen Haynaura, az azonban még mielőtt a Duna bal partján lévő erők megérkeztek volna, harcot kezdett. El szeretne volna vágni a magyarok fővárosba vezető útjait.

---

² KEDVES GYULA: A szabadságharc utolsó győztes csatája. In *Komárom és Klapka György 1848/49-ben. Az 1. Komáromi Napok alkalmából rendezett tudományos tanácskozás előadásai*. Szerk.: Kiss Vendel. Komárom, 1992, 103. p.

Július 2-án reggel megkezdődött a császári főszereg felvonulása Lovadtól Ácson és Herkálypusztán át Ószőnyig ívelő félkörben és ezzel a szabadságharc egyik legvéresebb ütközete, melyben 26 ezer magyar honvéd harcolt a 60 ezer fős császári hadsereg ellenében.³

A délig tartó szakaszban a császáriak elfoglalták Ószőnyt – mely elvesztésével elvágták seregünket a Duna jobb partján a fővárostól – és a monostori sáncok egy részét. Görgei harctérre érkezésével a jobbszárny (a várórség négy zászlóalja és a II. hadtest gyalogságának egy része) szuronyrohammal visszafoglalta a monostori sáncokat. A küzdelem a centrumban dőlt el, ahol Poeltenberg VII. hadteste és a II. hadtest fennmaradó része harcolt. Poeltenberg gyalogsága Herkálypusztánál visszaszorította a császári hadsereg két dandárját, a második hullámban érkező II. hadtestbeli zászlóaljok oldalba fogták az ácsi erdőben lévő ellenséget. Erre válaszul 17 órakor Haynau érkezett a harctérre seregének zömével. Mivel a nyílt terepen háromszoros túlerővel került volna szembe, Görgei 24 huszárszázadot vezetett rohamra a császáriak balszárnya ellen, míg Klapka elindult Ószőny visszavételére. A huszárohamot visszaverték, azonban Klapka csapatai élén véres harcokban visszavette Ószőnyt, s ezzel a seregnak a fő célt sikerült elérnie. A magyar sereg ezután a csata előtti állásaiba vonult vissza.

Görgeit egy félreértés következtében leváltották a sereg éléről, a kijelölt új főparancsnok Mészáros Lázár lett. A tisztikar kívánságára azonban visszahelyezték Görgeit a levezetendő sereg parancsnokságba; de a hadügyminisztérium vezetését Aulich vette át. Görgei az egyesülést továbbra is a Haynau seregein keresztül nyitott úton akarta véghezvinni.

A 48 000 fős haderő, melyből 8 ezer fő a Duna bal partján állomásozott július 11-én kísérelte meg az áttörést, a vezérkar igazi szándéka a döntő csata volt, amit az bizonyít a leginkább, hogy a magyar sereg teljes szélességében támadta meg az osztrák állásokat, ha azonban pusztán utat szeretett volna törni magának, akkor a csapatokat egy rövid szakaszon erőfőlényt kialakítva összpontosítja a tisztikar.

Kezdetben Aschermann vezetésével a komáromi várórség két hadosztálya a jobb szárnyon a császáriak dandárát az ácsi erdőbe szorította, ekkor azonban a Schlik hadtest beavatkozott a küzdelembe. A centrumban Leinigen a III. hadtesttel megfutamította a Herzinger-hadosztályt és Csém irányában tört előre. Az ellenség bevetette utolsó tartalékát, a Panjutyin-

hadosztályt, mellyel viasszaszorították a magyarokat egészen a hídfőig. Klapka – a csata irányítója – általános visszavonulást rendelt el.

E csata után Komáromban maradt a II. és VIII. hadtest 17 ezer katonával Klapka irányítása alatt. Az I., III. és VII. hadtest július 12-én 29 ezer fővel megindult Vác felé, ahol Paszkevics seregének egy különítményébe ütközött.

A július 17-i váci csata után Görgei a cári főerőktől elszakadva ügyesen vezette seregét a Tisza felé. Terve ismét eltért a kormány parancsától, nem kelt át a Tiszán, hanem a Sajó és Hernád közt foglalt állást arra számítva, hogy ezzel magára vonja az orosz seregek figyelmét és kedvezőbb feltételeket biztosít a Cegléd és Szolnok térségében levő magyar seregek részére a Haynau elleni harcban. Számításai nem váltak valóra.

A császári főserg lépcsőzetesen indult a főváros felé, élcsapatai már július 12-én Budán voltak, a többség csak 22-én érkezett. Pestre a cári főhadserg egy különítménye vonult be, így a két főserg közvetlen kapcsolatba került. Haynau seregei élén a Duna-Tisza közén, balszárny oszlopával a Tisza bal partja mentén Szeged felé vonult. A császári főserg létszáma Komárom körülszárására, Pest-Budán és más városokban hagyott erők kiválása révén, valamint a sok kolerabeteg miatt 46 ezer katonára csökkent, ami megegyezett a magyar hadserg erejével.

A délvidéki összpontosítás július végére befejeződött, létszáma megközelítette a 80 ezer főt, a szegedi tábor, illetve az itt alakuló hadserg parancsnokává a kormány Dembińskit nevezte ki. Dembiński augusztus 2-án feladta Szegedet és a Tisza bal partjára húzódott vissza.⁴

1849. július 13-án hagyták el Komáromot Görgei utolsó alakulatai. „... Én két hadtesttel egyedül maradtam Komáromban, hogy a nemzet e védőbástyáját megtartsam, s ott Magyarország fegyvereinek becsületét védelmezsem [...] Az egész haderőm, mely felett Komáromban rendelkeztem, állott 24 zászlóalj gyalogság, 11 esztkardon lovasság, 7 század utász és árkászból 48 tábori löveggel, melyekhez még tizenkettőt tudtam szerezni. A tényleges állomány tizennyolcezer főre rúgott, négy-ötezer sebesült és beteg feküdt a kórházakban” – olvasható Klapka visszaemlékezésében.⁵

---

³ Magyarország hadtörténete. I. köt. 536. p.

⁴ Magyarország hadtörténete. I. köt. 542. p.

⁵ Klapka György: *Emlékeimből*. Bp., 1986, 264. p.

Klapkák feladata az volt, hogy minél több ellenséges erőt kössenek le, s ezzel könnyítsék a később egyesítendő főszereg dolgát. Július 16-án Haynau csapatainak nagy része még Komárom alatt tartózkodott. Július 23-ig mintegy 28 ezer embert 114 löveggel kötött le Komárom.⁶

A Komáromban maradt sereg hadrendjét július 13-án szervezték meg. A két hadtestet 5 gyalogos és 1 lovas hadosztályra tagolták, a hadosztályparancsnokok Kosztolányi Móric, gr. Esterházy Pál, Janik János ezredesek (VIII. hadtest), Rakovszky Samu alezredes, Horváth Pál őrnagy (II. hadtest) és Mándy Ignác alezredesek voltak. A főparancsnok Klapka György tábornok volt. A parancsnoki törzset Aschermann ezredes, mint várparancsnok, Szillányi ezredes, mint vezérkari főnök, és Prágay alezredes, mint fősegédtiszt alkották. Ide tartoztak még a segéd- és parancstisztek Mednyánszky Sándor alezredes, Latinovics őrnagy, Jungwith alezredes, mint a vártüzérség parancsnoka, Thaly alezredes, várerődítési igazgató, Szabó alezredes, mint táborparancsnok. A politikai vezető, s a kormány képviselője Újházi László kormánybiztos volt.⁷

Július 14-én Komárom körül újra bezárult az ostromgyűrű. A várost engedély nélkül senki nem hagyhatta el, az emberek a hó minden napjára fejadagot kaptak (minden ember naponta fél font húst, egy kenyeret és egy adag bort kapott, hetente háromszor kaptak főzeléket).⁸

Július 23-ra teljesen megváltoztak az erőviszonyok. Schlik első hadtestét Haynau a Pest térségében összevont főszeregéhez rendelte, így Komárom alatt csak Haynau leggyengébb hadteste a II. hadtest maradt báró Csorich altábornagy vezetésével. A hadtest csak három dandárból állt Barco báró, Liebler és Pott vezérőrnagyok vezetésével. Összesen 16 gyalogos zászlóalj, 6 lovas század és 75 löveg (ebből 18 darab nagy hatótávolságú tizenhatszötfontos ágyú). Csorich vezérkari főnöke Jungbauer alezredes, tüzérségi főnöke Bähr őrnagy volt és végül Colloredo herceg altábornagy, kinek hadosztálya foglalta magába az előbb említett három dandárt.⁹

Barco dandárja a pusztaherkályi vonalat szállta meg az ácsi erdő hosszában egészen a Dunáig és a monostori szőlőig, s különítményei

---

⁶ Kedves: i. m. 105. p.

⁷ SZÉNÁSSY ZOLTÁN: *Komárom ostroma 1849-ben*. Komárom, 1989, 177. p.

⁸ Klapka: i. m. 266. p.

⁹ Kedves: i. m. 106. p.

voltak Pusztá-Csémen, Mocsán és Almáson. A Liebler-dandár a Csallóközben foglalt állást, megszállva Aranyost, Keszegfalvát és a nagyléli hídfőt. Pott dandárja a Vág bal partján Martost, Ógyallát és Bagotát szállta meg. Előőrseit Pusztá-Káván, Pusztá-Konkolyon, Csuziban és Halom-szegen helyezte el, s hadállását később Hetényen és Kurtakeszin át Marcelházáig kiterjesztette. Állásuk biztosítására Herkálytól az ácsi erdő hosszában egészen a Dunáig hét nagy tábori sáncot és több apró lövészárkot hánytak, az erdő szélét kivágott fákkal eltorlaszolták. A Csallóközben a nagyléli hídfőn kívül az aranyosi hadállás megerősítésére hat védművet építettek, Aranyostól a Dudváigig pedig árkot ástak. Ugyanezt tette Pott tábornok, mert a leapadt Zsitva a várból való kitörésnél akadályt nem képezhetett, Halomszegnél és Konkolynál torlaszokat és mellvédeket emeltetett és Szentpéttert is megerősítette.¹⁰ Kitűnik, hogy a védősereg létszáma meghaladta az ostromlókét. Mivel ez az erőrendszer a birodalom legjelentősebb, legmodernebb létesítményei közé tartozott, erre támaszkodva nagyobb erőket is leköthetett volna a honvédsereg. Így viszont mód nyílt arra, hogy Komárom védői a császári fősereg hátában elvágják annak utánpótlás vonalait, s ezzel befolyásolja a főhadszíntér történéseit. A hatásos cselekvés feltétele a gyorsaság lett volna, hiszen a magyar főseregek ekkor már az orosz-osztrák szorításban egyre inkább a vég felé meneteltek.

Július 25-én történt az első jelentősebb kitörés Komáromból, miután Klapka megtudta, hogy Tatán az osztrákoknak tetemes élelmiszerkészletei vannak felhalmozva. Az akciót Kosztolányi ezredes vezette, aki két zászlóalj gyalogsággal, egy huszár századdal és egy félüteg ágyúval a tатаi őrséget meglepte, s a környező falvak lakosainak hathatós segítségével annak legénységét egy őrnagy, három százados és egy hadnaggal együtt elfogta. Az ott felhalmozott élelmiszert, több társzekeret, lovat, a tábori gyógyszerterát és a bécsi postakocsit mind megkaparintották. A postakocsival a védők kezébe jutott nagymennyiségű pénz, a körülszálló sereg hadrendje, amelyből megtudták az ostromlók létszámát, s többek közt az a levél is, melyben egy osztrák tiszt a vár védőinek számát 8000-re taksálta. A postakocsin volt még egy bizonyos Fekete Könyv, melyben

¹⁰ Az utolsó nagy győzelem (Klapka Győrben). *Egyetértés*, 1899. 33. évf. 212. szám 1–2. p.

a kivégzendő hazafiak neve mellé rajzolt kereszttel jelölték a nekik szánt vértanúságot.

A kirohanás palástolására Moca ellen is támadást intéztek, mellyel az ottani őrség figyelmét kötötték le, míg Kosztolányi visszatért a várba. A Tatán szerzett hadizsákmányból Klapka két napi ingyénsoldot adott a legénységnek.

Mivel az emberek kezdték hitüket veszteni, s a magyar hadvezetés a zsákmányolt iratokból arra a következtetésre jutott, hogy lehetőség van a széttagoltan elhelyezkedő császári csapatok megverésére, Klapka úgy határozott, hogy megkísérli szétzúzni az ostromzárat. Az első támadást a balpartra tervezte, elsősorban, mert itt voltak a gyengébb ellenséges erők, másrészt, mert az észak felé történő kitöréssel azt a látszatot próbálta kelteni, hogy a Dunától északra kívánja hadmozdulatait végezni.

A július 30-i támadás három hadoszlopban történt. Rakovszky ezredes éjjel két órakor három zászlóalj gyalogsággal, hat ágyúval és egy osztály huszárral Kurtakeszinél átkelt a Zsitván, az osztrák őrsereget onnan elűzte, aztán Szentpéterre nyomult, ahol egyesült Kosztolányi ezredes dandárjával, amely Hetényről űzte ki az osztrákokat. Bátor-Sulcz Bódog alezredes két zászlóalj tartalékkal Kosztolányi után vonult. A támadás leplezésére Horváth alezredes három zászlóaljjal cseletámadást intézett Aranyos ellen, s onnan kiszorította és Őrs felé üldözőbe vette az ott állomásozó ellenséget.

Pott tábornok dandárját csaknem teljes egészében elfoghatták volna, ha Kosztolányi nem siet a támadással, s elég időt enged Rakovszkynak az osztrákok bal oldalának Izsa felé történő megkerülésére.

Pott csapatait így sikerült minden állásából kivenni, ezzel a Duna bal partján felszakították az ostromzárat. Bátor-Sulcz elfoglalta Ógyallát és Bocskay-huszárai Krivácsy őrnagy tűzéireivel nagy pusztítást vittek végbe Naszvadig, és a Kosztolányi által érsekújvári úton üldözött menekülő osztrákok között. A huszárok 150 fogollyal és egy zsákmányolt szerkocsival tértek vissza a várba.

Július 31-én az elért helyzetben maradtak a magyar csapatok, Kosztolányi Bajcs–Bagota térségében, Bátor-Sulcz Ógyallán, Rakovszky Szentpéteren. A következő napon kezdték meg a visszavonulást Komáromba.

A legnagyobb kitörésre 1849. augusztus 3-án került sor. Az előző vállalkozásokból Klapka és vezérkara reális képet kapott az ostromló sereg elhelyezkedéséről és erőviszonyairól. „Éppen ez idő tájt kaptam tudósítást

arról, Haynau Pestről el, mégpedig Szeged felé vonul. Ez a tény és egynehány elfogott levél, melyeket az osztrák főhadiszállásra beosztott Berg orosz vezérőrnagy írt Miklós császárnak megerősítettek abban a szándékomban, hogy a Duna jobb partján minél előbb döntő csapást intézzek, hogy ezáltal a délen küzdő magyar haderő feladatát lehetőleg megkönnyítsem.”¹¹ A haditervet Klapka tábornok és vezérkari főnöke Szillányi Péter dolgozta ki.¹²

A kidolgozott haditerv alapvetően egy átkaroló hadművelet volt. A fő feladat a balszárnyra hárult. A tervezett öt hadoszlop parancsnokai Aschermann Ferenc, Kosztolányi Mór, Janik János, Bátor-Sulcz Bódog és Krivácsy József.

A szélső balszárny Aschermann négy gyalogoszászlóaljából, két osztály huszárból és két ütegből álló csapatai voltak az akció kulcsszereplői. Ők léptek elsőként hadba. Feladatuk először Dunaalmás elfoglalása volt, meg kellett semmisíteni vagy elűzni az itt lévő néhány századból álló osztrák helyőrséget. Ezután visszafordulva egy óriási DNy-D-ÉNy-i kerület téve a lovadi hadihíd volt a kitűzött cél, amivel az ellenséges erők visszavonulási vonalát is elvágták volna. Közben fenn kellett tartani a kapcsolatot Kosztolányi és Krivácsy oszlopaival. Ezen egyenként 3 zászlóaljából, egy ütegből és egy osztály huszárból álló erők feladata a mocsai sáncok elfoglalása volt. Aschermann seregei Tömördön állást foglalnak s ott várják be a Mocsa felől érkező híreket, onnan Igmánd felé vonulnak és az ostromló sereg háta mögé próbálnak kerülni Ács és Lovad felé, hogy az ott lévő magaslatokat elfoglalják, s így a Dunán való visszavonulást meggátolják.

A centrumban Bátor-Sulcz hadoszlopa két gyalogos zászlóaljából, két üteg tüzéségből állt, feladata a herkálypusztai sáncok és Ács megtámadása a Mocsa után Csémet is elfoglaló Kosztolányi és Krivácsy hadoszlopaival egyesülve de csak akkor, ha a megkerülő hadoszlop már egy vonalba ért vele.

A jobbszárnyon Janik két gyalogos zászlóaljából és egy ütegből álló hadoszlopa a csémi és herkálypusztai sáncok elfoglalásáig csak tüntető

¹¹ Klapka: i. m. 267. p.

¹² SZÉNÁSSY ZOLTÁN: *Klapka György*. Pozsony, 1977, Madách, 57. p.

hadmozdulatokkal kellett, hogy lekösse az ácsi erdőben kiépített sáncokban lévő császári erőket, s csak ezután indulhatott támadásra.

Az utolsó pillanatban módosult a tervzet. Aschermann hadoszlopát megerősítették még egy zászlóaljjal, s két részre osztották. A támadó élt Rakovszky három zászlóalja képezte, a maradék erő tartalék képpen Brunszvik alatt állt. A legharcedzettebb zászlóaljak voltak itt, Rakovszkyval a Dom Miguelek (39. gyalogezred 1. zászlóalja), a 48. és 25. honvédzászlóalj. Brunszvik a 2. Sándor-sorgyalogezred komáromi zászlóalját (108. honvéd zászlóalj) és az 56. honvéd zászlóaljat vezényelte. A huszárok a 6. Württemberg-huszárezredhez tartoztak, s a tüzérek is kipróbált katonák voltak Mezey Mihály őrnagy vezénylete alatt.¹³

Az elsáncolt táborban minden zászlóaljból két század maradt őrségül.

Pontban éjfélkor indultak el a Csillagsánc mellett gyülekezett csapatok, pedig Rakovszky csapatai csak néhány órája érkeztek vissza a Duna balpartjáról. A kora reggeli órákban rohanták meg Almást, s a rohamot az élen haladó 25. zászlóalj hajtotta végre. Az első rohamot a meglepő erővel védekező ellenség visszaverte, azonban a szétbontakozó 48. honvédzászlóalj rohamát már nem tudták megállítani. A peredi és királyrévi utcai harcokban magát már kitüntetett zászlóalj a faluból kiverte az ellenséget, s Neszmélyen túl üldözte.

Kosztolányi és Krivácsy oszlopai Klapka személyes vezetése alatt reggel 7 órakor indultak el Moca felé az elsáncolt táborból. Mocsán az ellenség részéről a Baugartner-ezredből három századot találtak, akik rövid ellenállás után letették a fegyvert, azután állást foglaltak az Igmánd felé fekvő halmokon.

„Délután egykor kaptam meg Barco úr jelentését, miszerint az ellenség egy vegyes sereggel Moca ellen vonult, mire a vezérőrnagy úr Baugartner nála lévő zászlóaljjával, másfél század dzsidással és a fél lovassági üteggel Moca felé vonult az itt megszállás alatt tartott Baugarten három gyalogos zászlóaljának és egy osztag dzsidás felmentésére.

Előrenyomulásakor Moca felé észrevett egy ellenséges csapatot, amely Pusztatömörd és Igmánd magasságából érkezik és legalább 2 zászlóalj, 2 huszárszázad és 12 löveg erősségű volt. Barco Pusztaherkály és

¹³ Kedves: i. m. 106. p.

¹⁴ Csorich altábornagy – a cs. k. 2. hadtest parancsnokságának. Nagy-Léta, 1849. augusztus 3. Hadtörténelmi Levéltár. 1848/49-es fond 41/31.

Mocsa között foglalt állást, hogy ezt az ellenséges csapatot fogadja” – jelentette Csorich altábornagy 1849. augusztus 3-án feletteseinek.¹⁴

Míg az Aschermann vezette hadoszlop 9 órakor Rakovszky két zászlóaljának fáradtsága miatt pihent (ugyanis a 25. és 48. honvéd zászlóaljak háta mögött egy előző napi 15-20 kilométeres gyalogtúra és egy aznapi ütközet volt). Közben a lovasság egy 3000 ökörből álló szállítmányt fogott el, amit rögtön a megerősített táborba hajtottak.

Eközben Pusztaherkályra érkezett Colloredo és visszavonta a csapatokat a puszta-herkályi sáncok mögé. Világossá vált számára, hogy a magyarok teljes erejükkel a balszárnyát fenyegetik és egy erős megkerülő hadoszloppal a jobb szárnyát akarják Puszta-Herkálnál megtámadni.

„Az előrenyomuló ellenség összereje 8-9 zászlóalj gyalogosból, 3 hadosztály huszárból, 4 ütegből (ebből 1 darab 12 fontos tarack), összesen mintegy 8000 emberből és 32 lövegből állt.

A mi rendelkezésre álló erőink: Mazuchelli 3 zászlóalja (mindegyik mintegy 500 ember), a 4. Ottochaner zászlóalj, Baugarten zászlóalja, az 1. dzsidás hadosztály 2-12 fontos ütegekkel, melyek közül az egyik az ácsi erdő előtt lett felosztva, fél lovassági üteg és 2-18 fontos lövegek a Puszta-Herkálytól jobbra levő sáncban. Összesen 3000 ember és 17 löveg” – foglalta össze Csorich az erőviszonyokat.¹⁵

Az elsáncolt osztrák sereg erősítést várt a Duna jobb partjáról, de ezek megérkezését meggátolta Jánik hadoszlopának tevékenysége, aki megkezdte előrenyomulását az ácsi erdőben, és a tüntető hadmozdulatokkal sikeresen tartotta sakkban az itt tartózkodó császári erőket. Egyelőre a magyar csapatok Aschermann ezredes jeladására vártak, s nem indítottak rohamot a császári erők ellen.

Délután 3 órakor a magyar erők Klapka vezetésével megszállták Csémet, az összeköttetés minden támadó csapatrész között helyreállt, s a bekerítő csapatok már egészen az osztrák csapatok háta mögé tolódtak előre. Este 5 órakor, minden további tekintet nélkül Aschermannra Klapka jelt adott a támadásra. Krivácsy és Kosztolányi oszlopai bal felől támadták a sáncokat, míg Bátor-Sulcz Bódog 2 zászlóalja frontális támadást hajtott

¹⁵ Csorich altábornagy – a cs. k. 2. hadtest parancsnokságának. Nagy-Léta, 1849. augusztus 3. Hadtörténelmi Levéltár. 1848/49-es fond 41/31/A.

végre erős tüzérségi támogatással. Ezzel egyidőben Janik hadoszlopa rohamot intézett az ácsi erdőben kiépített osztrák sáncok ellen.

„Előnyomuló útegeinket a sáncokból hatalmas ágyútűz üdvözölte és az ellenség tüzérsége nagyobb kaliberű ágyúkkal rendelkezve nem kevés pusztítást okozott sorainkba. Beláttam, hogy itt nem szabad sokáig késlekednem, ezért a csapatokat rohamra indítottam, s egyszersmind Sulcznak meghagytam, hogy a sáncokat en front támadja meg...

Mivel az ellenség, amely rögtön a csata elején szárnyainkat szegte – a jobbszárny visszavonulását 2 üteggel és 1 hadosztály huszárral érte el, így lehetetlen volt nekem és Barco úrnak az ácsi síkon maradni, ezért ki kellett adnom a visszavonulási parancsot a balszárnynak és a középső résznek is, hogy ezeket a kisebb létszámú részeket el ne szakítsák” – foglalta össze Csorich az eseményeket jelentésében.¹⁶

A magyar támadás elsőprő sikert aratott. Barco dandárja gyakorlatilag széthullott, bár a Concó patakon átkelve még egyszer másfél lovasszázad együtt tartott dzsidással visszavert egy huszártámadást, de állást foglalni már nem tudtak. A visszavonulásuk rövidesen pánikszerű meneküléssé változott a nagyléti híd felé, melyet este 7 órakor hagyott el az utolsó osztrák katona.

A magyar csapatok győzelmének eredményeképpen Komárom teljesen felszabadult az ostromzár alól. A császári-királyi hadsereg II. hadteste teljesen széthullott, s a honvédsereg e győzelmével elvágta Haynau utánpótlás vonalát. Az ellenségnek mind anyagi, mind emberi vesztesége hatalmas volt. A védősereg kezébe jutott több ágyú, lőfegyver, lőszerkocsi, 2624 vágóökö, 804 hízósertés, 35 élelmiszerekkel és felszerelési tárgyakkal megrakott hajó.¹⁷

Klapka a győzelmes nap után egy mozgó hadtestet szervezett Aschermann vezetése alatt, melynek feladata Győr megszállása majd lehetőség szerint egy stájerországi és egy dunántúli hadművelet elkezdése. Székesfehérvár népe fellázadt, az osztrákok kénytelenek voltak kiűriteni Győrt, így a magyar sereg számára szabaddá vált az út Bécs felé. Klapka az elfoglalt megyékben pár nap leforgása alatt 5-6000 embert soroztatott be, ezzel egyidőben futárokat küldött Kossuthhoz és Görgeihez

---

¹⁶ Uo.

¹⁷ KECSKÉS LÁSZLÓ: *Komárom az erődök városa*. Budapest, 1984, Zrínyi Kiadó, 191–199. p.

azzal az ígérettel, hogy négy hét leforgása alatt a vár helyőrségén kívül 30 000 embert állít fegyverbe. Közölte velük azt is, hogy elfogta Berg cári tábornok I. Miklóshoz írt jelentését, melyből kiderül, hogy mind az osztrákok, mind az oroszok a harc 1850-re való elhúzódtásától félnek. Klapka szerint a harc kellő kitartással még megnyerhető.¹⁸

E győzelem jelentőségére jó bizonyíték, hogy a bécsi várparancsnokság külön közleményben – a Wiener Zeitung különkiadásában – tartotta szükségesnek megnyugtatót Bécs lakosságát, hogy nem kell közvetlen veszélytől tartani, mert a komáromi védősereg e vállalkozása semmiféle összeköttetésben nincs a felkelők haderejének többi részével.¹⁹

A komáromi vár készletei ezzel a legpesszimistább becslések szerint is 2-4 hónapra, más becslések szerint másfél évre elegendő mennyiségűre növekedtek.

Az augusztus 3-i komáromi kitörés a szabadságharc egyik legsikereesebb hadművelete volt, bár a jobb parton állomásozó Barco-dandár bekerítését és felszámolását nem tudta elérni. A győzelem rámutatott a hatalmas komáromi erőrendszer birtoklásának fontosságára a hadműveletek folytatásában és természetesen nagy szerepet játszott a diadal abban is, hogy Komárom védői, a szabadságharc utolsó bástyájának védőiként nem egész két hónap múlva amnesztiát kaptak fegyverletételük fejében.

Felhasznált irodalom

BONA GÁBOR: *Tábornokok és törzstisztek a szabadságharcban, 1848–1849.* Bp., 1987.

BONA GÁBOR: *Kossuth Lajos kapitányai.* Bp., 1988.

BÁRDOS–PISKOLTI: *Komárom az 1848–1849. évi szabadságharcban.* Komárom, 1960.

Komáromi Lapok, 1849. augusztus 5–6.

GYULAI REZSŐ: *Adatok Komárom vármegye és város történetéhez.* Komárom, 1890.

TAKÁTS SÁNDOR: *Lapok egy kisváros múltjából.* Komárom, 1886.

¹⁸ ANDICS ERZSÉBET: *1849. augusztus.* Századok, 1965. 99. évf. 3. sz. 434. p.

¹⁹ L. GÁL ÉVA: *Újházi László a szabadságharc utolsó kormánybiztosa.* Bp., 1971, 52. p.

*A hátramaradt magyar őrség sikeres kitörése a komáromi várból
1849. augusztus 4-én. Színezett rézmetszet*

*Szeptember 5-én a császáriak orosz segélycsapatokkal szoros ostromzárat
fognak Komárom köré. R. Bachmann-Hohmann litográfiája*